

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

З метою вивчення проблем формування облікової політики та її практичного впровадження на підприємствах, у банківських та бюджетних установах з ініціативи кафедри бухгалтерського обліку Чортківського інституту підприємництва і бізнесу Тернопільського національного університету і кафедри обліку, ревізії і аудиту Тернопільського національного економічного університету 10 квітня 2008р. відбулася міжкафедральна науково-практична конференція на тему: „Облікова політика як стратегія розвитку підприємства”.

Конференцію вітальним словом розпочав директор ЧІПБ ТНЕУ, к.п.н., доцент **Дем'янчук Степан Петрович**, який відзначив роль вузу у важливості підготовки висококваліфікованих фахівців – майбутніх економістів промислових підприємств, банківських установ та фінансових органів. У своїй доповіді він також відзначив вагомий здобутки діяльності кафедри бухгалтерського обліку, її значний внесок у науково-дослідну роботу, що працює над держбюджетною темою „Облікова політика підприємств в контексті міжнародних стандартів”.

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку, к.е.н., доцент **Клевець Володимира Богданівна** представила присутніх у залі учасників конференції – викладачів вищих навчальних закладів та гостей конференції. Звернула увагу на необхідність розробки науковообґрунтованих рекомендацій та практичних пропозицій щодо удосконалення формування облікової політики; висловила надію, що тривала співпраця між кафедрами бухгалтерського обліку ЧІПБ та кафедрою обліку, ревізії і аудиту ТНЕУ, а також бухгалтерами-практиками буде і надалі плідною та корисною для вирішення актуальних питань даної проблеми.

Гончар Галина Петрівна, старший викладач кафедри бухгалтерського обліку ЧІПБ, ознайомила присутніх з програмою та відмітила, що в сучасних умовах господарювання формування облікової політики підприємства забезпечує ефективне і раціональне ведення бухгалтерського облікового процесу. Для ефективного ведення обліку підприємству необхідна облікова політика, що забезпечить високий рівень розвитку ринкової економіки та ступінь демократизації суспільства, поширення процесу інтеграції економіки країни у світовий економічний простір та вимоги міжнародних стандартів обліку. Тому, на даний час, одним з основних напрямів удосконалення економічної діяльності підприємства є належна організація облікової політики, яка б відповідала міжнародним стандартам бухгалтерського обліку.

Гончар Г. П. зазначила, що згідно до Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” визначено, що на кожному підприємстві необхідно, базуючись на встановлених основних принципах бухгалтерського обліку, визначити

власну облікову політику. Незважаючи на чинну нормативно-правову базу та значні науково-практичні напрацювання, доводиться констатувати, що існує певна кількість невирішених питань, які стосуються процедур – системи організаційних і методичних дій, що здійснюються суб'єктом господарювання під час формування облікової політики. Проблема пов'язана з тим, що практика формування облікової політики зводиться лише до видання наказу про облікову політику, залишаючи невирішеними питання, що пов'язані з визначенням посадових осіб і фахівців, відповідальних за всі етапи формування, оцінки і контролю виконання облікової політики, встановленого розпорядчого документа про облікову політику, порядку взаємодії між службами, рівнями управління і обліку. Така практика, наголосила Гончар Г. П., може призвести до негативних наслідків, адже розробка та прийняття облікової політики кожним підприємством сприяє поліпшенню бухгалтерського обліку, звітності та контролю, що в кінцевому підсумку забезпечить ефективність прийнятих рішень і діяльності підприємства.

Клевець Володимира Богданівна, к.е.н., доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку ЧІПБ ТНЕУ, зазначила, що проблеми методологічного характеру пов'язані з недосконалістю забезпечення облікової системи нормативною базою, рівень якої б відповідав МСО, а проблеми організаційного характеру пов'язані з вибором шляху реформування обліку шляхом розробки та ухвалення відповідних нормативних актів. Вона відмітила, що хоча облікова політика в Україні узаконена «Законом про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», має нормативні основи, викладені в національних стандартах обліку та звітності, проте нормативна база є недостатньою. Варто звернути увагу на те, що в Україні немає окремого стандарту обліку щодо формування облікової політики підприємств, а деякі її аспекти розкриваються у «Законі про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» та інших національних стандартах, які виступають як методологічна основа для визначення порядку ведення обліку. У міжнародних стандартах обліку облікову політику регламентує МСБО 1 «Розкриття облікової політики», що був переформатований у 1994 р. у МСБО 1 «Подання фінансових звітів», який слід застосовувати при розкритті всіх суттєвих складників облікової політики, прийнятними при складанні та поданні фінансових звітів. Тому Клевець В.Б. зазначила, що Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» не дає відповідь на питання, в чому зміст державного регулювання бухгалтерського обліку, хто є його суб'єктом, а що – об'єктом, які складові входять в національну систему обліку, який взаємозв'язок між ними є і яка їх підпорядкованість. Наслідком такої ситуації є нерегульованість на практиці питань відповідальності за розробку та впровадження методологічного та методичного забезпечення бухгалтерського обліку, відсутність єдиних підходів до реформування бухгалтерського обліку в різних галузях національної економіки.

На думку **Межа Ярослава Васильовича**, к.е.н., професора, завідувача кафедри обліку, ревізії і аудиту ТНЕУ, дослідження концептуальних спрямувань облікової політики синтетичного і аналітичного управлінського обліку підприємства необхідно виділити в особливу проблему з двох причин: по-перше, це допомагає нам зрозуміти підстави облікових методів і підходів закладених в облікову політику, по-друге,

концептуальні основи і підходи до формування окремих елементів облікової політики забезпечать скоріше якісне ніж механічне розуміння управлінського обліку господарських явищ на підприємстві. Концептуальні спрямування облікової політики синтетичного і аналітичного обліку при постановці внутрішніх резервів необхідно розглядати з точки зору: головних характеристик окремих елементів облікової політики синтетичного і аналітичного обліку та концепцій, які створюють всю основу облікової політики на підприємстві.

Концептуальна основа облікової політики бухгалтерського обліку внутрішніх резервів починається з визначення суттєвих характеристик, які повинна мати облікова інформація, одержана за даними синтетичного та аналітичного обліку внутрішніх резервів.

Характеристики-властивості облікової інформації, які складають концептуальні основи управлінського обліку внутрішніх резервів орієнтовані не на споживача інформації, а на мету їх формування. Основними властивостями облікової інформації в управлінні внутрішніми резервами є, на думку проф. Я. В. Межа, порівнянність, аналітичність та об'єктивність. Аналітичність і порівнянність показників обліку внутрішніх резервів з аналогічними нормативними і показниками бізнес-плану є однією з найважливіших вимог облікової політики. Виконання її сприяє ефективному використанню облікової бази для аналізу і контролю.

У своїй доповіді к. е. н., старший викладач кафедри бухгалтерського обліку **Олійничук Валентина Миколаївна** висвітлила особливості проведення оцінки основних засобів, враховуючи норми національного законодавства та зарубіжний досвід, аналіз різних підходів до проблем оцінки основних засобів, окреслення суттєвих проблем, що виникають в процесі оцінки основних засобів за обліковою політикою підприємства. Ця проблема для українських підприємств всіх форм власності досить актуальна. Доповідачем наголошено на тому, що не існує універсального методу оцінки, який би не мав недоліків та забезпечував би всіх, без винятку, користувачів фінансової звітності. Тому вибір методу оцінки основних засобів передбачає досконале вивчення цілей оцінки у бухгалтерському обліку та обов'язкове їх відображення з попереднім багатоплановим аналізом в наказі про облікову політику підприємства.

На думку **Саченко Світлани Іванівни**, к.е.н., доц. кафедри обліку, ревізії і аудиту ТНЕУ та **Серединської Віри Миколаївни**, к.е.н., доцент кафедри обліку, ревізії і аудиту ТНЕУ витрати, як об'єкт облікової політики, визначають розмір прибутку, який сприяє розвитку підприємства і розширенню виробництва. Ефективність витрат забезпечує зниження цін на продукцію, а отже, надає виробництву конкурентної переваги порівняно з іншими. Саме тому раціонально організований облік витрат на виробництво, їх контроль і аналіз є важливим завданням всіх господарюючих суб'єктів.

Зауважено, що для успішного розв'язання всіх цих проблем потрібні не лише спеціальні фундаментальні дослідження. Необхідно максимально зорієнтувати науковців і практиків не тільки на запозичення зарубіжного досвіду, а й на розвиток найкращих вітчизняних традицій обліку, здатних забезпечити в умовах національної економіки високі результати. Зазначено, що формування собівартості продукції, робіт, послуг, перелік статей калькулювання собівартості продукції, база розподілу

загальновиробничих витрат, порядок оцінки залишків незавершеного виробництва, перелік і склад змінних і простійних загальновиробничих витрат, методи обліку витрат виробництва є важливими елементами облікової політики підприємства.

Саме тому поєднання управлінського (окремі автори для позначення вживають термін внутрішньогосподарський) та фінансового обліку забезпечує ефективні важелі оперативного впливу на рівень витрат. Виходячи з цього, однією з найбільш вагомих проблем, які потрібно вирішити на теоретичному рівні, є узгодження та забезпечення взаємозв'язку управлінського і бухгалтерського обліку в хлібопекарній галузі.

Отже, теоретичні розробки повинні бути спрямовані на створення зручної, нескладної і недорогої системи управління витратами. Це особливо актуально в умовах ринкового середовища.

Старший викладач кафедри бухгалтерського обліку **Бойківська Любов Іванівна** у своїй доповіді про застосування облікової політики в банківських установах відмітила, що необхідність її використання зумовлена потребою у достовірній та порівняльній інформації, яка допомагає оцінювати фінансовий стан і результати діяльності банку, приймати економічні рішення. На підставі проведеного аналізу облікової політики АКБ «Укрсоцбанк» та ВАТ КБ «Хрещатик» було зауважено, що основні складові облікової політики банку визначені Положенням про організацію бухгалтерського обліку та фінансової звітності в банківських установах України. Користувачами облікової політики Банку є відповідальні працівники, які здійснюють облік та складають звітність, користувачі облікової інформації і звітності, а також розробники внутрішніх нормативних актів.

Доповідач зауважила, що зараз існують певні проблеми, пов'язані з розкриттям інформації про ризики у фінансовій звітності банків, які б відповідали вимогам Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Це зокрема, проблема оцінки активів і зобов'язань, надмірний податковий тягар, значне викривлення інформації; наявність законодавчих актів, які суперечать один одному тощо. Розв'язання зазначених проблем дасть змогу отримати повну і достовірну інформацію про банківські ризики, що є визначальним у формуванні облікової політики банку.

Викладач кафедри бухгалтерського обліку **Халос Ірина Романівна** відмітила, що ведення облікової політики бюджетними установами обмежене державною регламентацією, що чітко визначає правила бухгалтерського обліку. Власної облікової політики бюджетні установи не мають, оскільки її визначає Державне казначейство України нормативними актами, що регулюють методологічні основи, порядок організації та ведення бухгалтерського обліку виконання кошторисів.

Незважаючи на існуючу регламентацію методологічних основ та фінансової звітності суб'єктів державного сектора, на сьогодні залишаються актуальними питання вдосконалення та створення нормативної бази щодо бухгалтерського обліку й звітності у державному секторі. Актуальними ці питання є тому що, саме зараз необхідно реалізовувати нову бюджетну політику, зробити її доступною для суспільства, продемонструвати її переваги.

Доповідач зазначила, що з метою реалізації Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та звітності у державному секторі необхідно здійснити низку заходів, які умовно можна розділити на дві групи: нормативно-правове забезпечення, організаційно-управлінські заходи.

В обговоренні проблемних питань впровадження облікової політики в діяльність підприємств взяли участь запрошені фахівці діючих підприємств, які у своїх виступах розкрили труднощі впровадження облікової політики на практиці та вказали недоліки, які ускладнюють цей процес. До них відносяться: недосконалість нормативної бази, податкового законодавства, недостатність інструктивного матеріалу; також вказали на складність формування конкретизованої облікової політики, яка пов'язана з недостатньою кількістю працівників економічних служб. Особливу увагу на їхню думку слід звернути на недостатню розробленість галузевих стандартів.

Підсумовуючи обговорення проблем облікової політики к.е.н., доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку Чортківського інституту підприємництва і бізнесу ТНЕУ **Клевець Володимира Богданівна**, наголосила, що дана конференція є ще одним кроком до розв'язання актуальних питань щодо ефективності впровадження облікової політики в практичну діяльність підприємств України.

В результаті проведення дискусії учасники конференції констатували, що залишаються недостатньо розробленими галузеві стандарти, які не забезпечують потреб користувачів; недолік національних стандартів бухгалтерського обліку обумовлений тим, що не враховано специфіку діяльності суб'єктів господарювання; має місце неузгодженість і суперечливість нормативних актів, складність розуміння та застосування П(С)БО, в основу формування яких покладено МСФЗ. На рівні держави мають бути обов'язково закріплені складові організації облікової політики з можливістю вибору на рівні підприємства з-поміж питань організації, які не підлягають державному регулюванню. Розпорядчий документ з облікової політики повинен передбачати самостійний підхід підприємства до її розробки, з урахуванням факторів впливу на організацію бухгалтерського обліку. Одним із елементів облікової політики, який потребує чіткого визначення в розпорядчому документі, є забезпечення захисту облікової інформації. Відсутність єдиних організаційних заходів зі створення безпеки облікової інформації знижує можливості реалізації конкурентних переваг підприємства в умовах ринкових відносин, а отже, й ефективність господарювання.

Матеріал підготували:

Володимира Клевець
кандидат економічних наук, доцент
завідувач кафедри бухгалтерського обліку
Чортківського інституту підприємництва і бізнесу ТНЕУ

Галина Гончар
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку
Чортківського інституту підприємництва і бізнесу ТНЕУ